

Érzelme koreográfiája

Donaufest. Az újvidéki *Médeia*-körök a Roxyban

Ógörög tragédia, melyet a szerbiai Újvidéki Színház mutat be egy román rendező irányításával. Ilyenkor a német nézőközönség körében felmerül az aggodalmas kérdés: vajon ebben a rendezésben megoldják-e a nyelv problémáját, hogy legalább a legfontosabbat megértjük? A társulat donaufesti vendégjátékán nem csekély meglepetésre, gyorsan kiderült: a *Médeia*-körökben jóformán nincs is nyelv – tehát gond sincs vele.

Tompa Gábor, az 1957-ben született rendező Euripidész Kr. e. 431-ben alkotott tragédiáját teljesen annak érzelmi tartalmára sűrítette (és redukálta). Az egész csapat az egyórás előadás alatt végig kint van a játéktérben, és egy keskeny pályán mozog koncentrikus körökben a középben levő, feketébe öltözött tragika (Búza Tímea) körül. Kronosznak, az idő nőben megtestesült istenének (Ferenc Ágota) kommandójára, akit Tompa kezdetben narrátor-ként, majd a drámai cselekmény – mondhatni – végrehajtójaként vet be. Ami a Médeiánál valójában nem stimmel, mivel a figurák nem engedelmessé válnak valamilyen tragikus predestinációnak (mint például az Oidipuszban), hanem végül is egyéni elhatározásuk szerint cselekednek.

Médeia királylányt eltaszítja magától Iaszón, a férje, akiért elárulta a saját családját: saját és a két gyermeke biztonságának kedvéért el akarja venni Korinthosz királyának a lányát, amiért Médeia borzalmas bosszút áll, megöli a gyermekeket. Néhány mondat a történet bevezetőjeként – és kezdődik a legkisebb részletekig stilizált játék. Használják még néhány ógörög kifejezést, s ami ezenkívül a szereplők ajkáról fakad, azok az antik dráma kétségbeesés-, borzadály- és meglepetéssikolyai: eii, oii, moii, meii, fioo.

Az idegen és megdöbbentő hatású hangok, gesztusok és mozdulatok pontosan kimért koreográfiája ez, amely a zenével, a groteszkül öltözött „kórus” csapatmozgásával és a tökéletesen alkalmazott színházi effektusokkal együtt csak arra való, hogy kifejezze az alapvető érzelmeket: a fájdalmat, a félelmet, a féltékenységet, a szenvedélyt a hangzás és intenzitás minden változatában. A dráma szellemi tartalma odakint marad. De mindegy. A *Médeia*-körök mindenesetre szokatlan színházi élmény volt.

Az Újvidéki Színház Médeiája érthető szavak nélkül is. A sikolyok és mozdulatok tökéletes koreográfiája ez, amely mély benyomást tesz az emberre.

Így (fő)szerkesztenek a Magyar Szóban

A Magyar Szó 2006. augusztus 12–13-i számában Mihályi Katalin, a lap művelődési rovatának szerkesztője Délvidéki Magyar Képzőművészeti Lexikon címmel interjút közöl Balázs-Arth Valériával abból az alkalomból, hogy az újvidéki Forum Könyvkiadóval nem sikerült szerződést kötnie. A szerkesztő tőlem is nyilatkozatot kért, amelyben elmondtam, a kiadó tervébe vette, sőt kiemelten kezelte a lexikon ügyét, pályázott is a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumánál, amely meg is ítélte a támogatást, de mivel a kézirat végleges formában nem készült el határidőre, kénytelenek voltunk két másik kézirattal helyettesíteni. A kettőnkkel folytatott interjúra Balázs-Arth Valéria Mi áll a szerződésben? (Magyar Szó, augusztus 17.) címmel válaszolt, felrőva, s szinte kimondva, nem is állt szándékomban a szerződést aláírni. Elismerete viszont, hogy a kéziratot végleges formában nem adta le. A teljes igazság kedvéért kénytelen voltam és is válaszolni (Mi volt a kézirattal? Magyar Szó, augusztus 24.). Válaszom rövidített formában jelent meg a következő szerkesztői jegyzettel: „A teljes szöveg internetes kiadásunkban olvasható. Mivel a művelődési rovat hasábjain azonos terjedelemben közöltük a két levelet, a vitát lezártnak tekintjük.” Ezt én is tudomásul vettem, mert az olvasókra bíztam az ügy megítélését, s magam részéről is lezártnak véltem a vitát. Am nem így a párbeszédet berekesztő Mihályi Katalin, aki Tényleg: mi áll a szerződésben? címmel keretes kommentárt tett közzé a lap szeptember 9–10-i száma Kilátó című mellékletében. Ebben látszólag a vitában eligazodni képtelen olvasót kívánja tájékoztatni, valójában B. A. V. védelmére kel a kiadó ellenében.

Erre válaszként született az alábbi, immár a főszerkesztőhöz címzett szöveg, amelyen napilapunk szerkesztősége szeptember 13-ától 20-áig töprengett, mit tegyen. Ezt tanúsítja a főszerkesztővel folytatott levélváltásom, amelyben ő többek között ezt is írta: „...nem vagyok ellenére, hogy megjelenjen az írásod, csak gondolkodom, hol és hogyan”. Ezt követően 21-én a lap olvasói postaládájában, a Közös Íróasztalunkban közölte csupán a levél első bekezdését, azzal a zárójeles megjegyzéssel, hogy teljes szövege az újság honlapján olvasható. Mivel a főszerkesztőhöz intézett nyílt levelemben több szerkesztéspolitikai és etikai kérdést is érintettem, szükségesnek látom teljes levelem közzétételét.

Tisztelt Főszerkesztő, kedves Kókai Péter!

Azt hiszem, sajtótörténeti kuriózumnak számít, hogy miután a Magyar Szó művelődési rovatvezetője augusztus 24-én – nyilván a szerkesztőség nevében – lezártnak nyilvánította a B. A. V. és köztem folyó vitát a képzőművészeti lexikon ügyben, másfél hétre rá keretes kommentárt közöl Néhány adalék Balázs-Arth Valéria és Bordás Győző vitájához alcímmel. S mindezt nem a saját szerkesztette rovatban, hanem a szombat-vasárnapi Kilátóban, hogy így még nagyobb nyomatékot adjon zseniális fölfedezésének, belenézhetett a szerződéstervezetekbe, s abban mit látott, s milyen következtetéseket vonhatott le. Azok után, hogy Mihályi Katalin nyilatkozatot kért tőlem, amelyet mellesleg megcsonkítva és saját szájához igazítva adott közre, kénytelen voltam kitéri B. A. V.-nak adott válaszómban a szerkesztő és közvetve természetesen a főszerkesztő etikai magatartására is (ezért is címezem e levelet neked). Most viszont azért tiltakozom, mert milyen erkölcsi jögon mondja azt Mihályi Katalin, hogy „nem véletlenül döntött a művelődési oldal vezetője” – tehát ő maga –, „hogy a rovatban nem ad teret a további vitának”, amikor „egyre több homályos részletről” beszél, amelyben „nem igazán tudott eligazodni az olvasó”, „mellékösvényre terelést” emleget...

Milyen jögon minősít egy kristálytisztá ügyben, ami, tekintettel arra, hogy a kézirat nem készült el időre, a mi sajnálatunkra is, abban a pályázati körben nem jelenhetett meg. Nem ma kezdünk pályázni, a Kiadó és a Magyar Szó sem. Jól tudjuk, hogy akár csak egy pályázati föltétel, különösen a megjelenés, leadás és elszámolás határidejének be nem tartása, milyen szankciókkal jár. De ezt Mihályi Katalin nem akarja megérteni! Mintha ő nem tudná, mit jelent az, ha a hétvégi számba betervez egy beígért írást, és az péntek reggel, de még délben, sőt kora délután sincs az asztalán. Mit tesz akkor? Mert a lexikon ügyben is csak erről, semmi másról nem volt szó. Mivel én a magam részéről is lezártnak tekintettem a B. A. V.-val folytatott vitát, erről, mindannak alapján, amit elmondtunk, ítélkezzen az olvasó, de állök elébe, hogy vizsgáljuk meg „könyvkiadásunk állapotát, problémáit, az anyaországi és egyéb támogatásokat...” Ehhez világos kérdéseket várok, s olyan válaszokat ígérek, amelyek még Mihályi Katalinnak sem lesznek, remélem, „homályosak”.

Addig viszont én is számon kérném a rovatvezető asszonytól, és közvetve tőled, mint főszerkesztőtől, mi az oka annak, hogy egyes jelentős kulturális események fölött a művelődési rovat csak úgy átsiklik. Emlékeztetnélek például arra, hogy a beharangozásokon kívül teljes egészében elhallgatta a Magyar Szó a Forum Kiadó budapesti Ünnepi Könyvheti szereplését, noha nyolc szerzőnk dedikálta könyveit, s rég nem nyilvánult meg ekkora érdeklődés könyveink iránt. Botrányosan silány volt a Létünk és a Bácsország nándorfehérvári számának a belgrádi magyar nagykövetségen megtartott bemutatójáról szóló, igaz első oldalas, de nyúlfarknyi híre, amelyből még a föllépők,

előadást tartók, a szám szerzőinek a nevei is kimaradtak. A Magyar Szó nem tartotta fontosnak beszámolni az idei augusztus 20-i Szenteleky Emléknapról, amelyen Pap József új posztumusz kötetét mutattuk be, s nem reagálta le (egy kis részlet átvétele mellett) érdemben, súlyához mérten, volt főszerkesztőtársad, Kalapis Zoltán új könyvét sem, Az Alvidék évszázadait, amely ugyancsak Szent István-napi könyv (is) volt, lévén, hogy ilyen alapossággal felénk Szent István életével és munkásságával eddig senki sem foglalkozott.

Ezt a két konkrét nevet azért említtem, mert ők már nem szólhatnak a saját érdekükben, tehát a mi kötelességünk megbecsülni munkáikat, ápolni hagyatékukat. Sorolhatnám még a példákat, de csak a legfrissebbekre szorítkozom, mert ismét túlléphetem a terjedelmet, s jöhet a megjegyzés a szerkesztő asszonytól, hogy „A teljes szöveg internetes kiadásunkban olvasható”. Mintha a Magyar Szó minden második olvasójának volna számítógépe és internetes hozzáférhetősége szövegeinkhez.

Jön az ötvenhatos megemlékezés, megint könyvek, folyóiratszámok. Már előre félek, a nándorfehérvári mintára, hogyan fogjátok a mellékvágányra terelni mindazt, ami a Kiadóban készül. Pedig érzésem szerint azt a munkát is elvégeztük, ami nyilván közös feladatunk lett volna: elkészítettük többek között a Magyar Szó 56-os cikkbibliográfiáját is (nem kevesebb, mint 21 oldal)! Készülő kötetünkben kivonatossan hozzuk mindazt, amit a forradalmi eseményekről lapunk, a mi Magyar Szónk írt azokban a hónapokban. Részben földolgoztuk a menekülttáborok szerepét és jelentőségét (tudja-e bárki is, hogy pl. az écskai táborban hatvan-egynéhány házasság kötött, s ez még hagyján, mert csak házastársak mehettek tovább Nyugat felé, de majd húsz keresztelő is volt a nagybecskereki katolikus és református templomban, olyan gyermekeké is, akik a kraljevói táborban jöttek a világra), az Újvidéki Rádió hallatlanul fontos éterikus küldetéséről is szó lesz, szemtanúk, visszaemlékezők szólalnak meg... Mindezt azért vetítem előre, mert a Nándorfehérvár–Hunyadi–Kapisztrán hármás évforduló kapcsán is jeleztem a várható hangsúlyosabb eseményeket, a tanulmányírók közül egy-egy kérdésben kiket lehetne megszólaltatni, miről lehetne riportot íratni, de...

Végezetül, magam is úgy vélem, szükségünk van együttgondolkodásra, nyitottságra és polémiára is természetesen, mert csak ez viheti előbbre a kultúrát, mert kisebbségünk esélye az értékmentés képessége is. Nem pedig csak a provincializmusunkhoz vezető vájkálás, gyanúsítgatás, inszINUÁLÁS, végső soron az olvasó elbizonytalanítása, megtévesztése, sőt félrevezetése.

Remélem, nem veszed rossz néven soraimat.

Üdvözlettel:

BORDÁS Győző

Újvidék, 2006. szeptember 13.

A példa, úgy vélem, jól illusztrálja, hogyan (fő)szerkesztünk ma a Magyar Szóban.